

De Salvini a Bolsonaro i Vox. Què hi ha al darrere de la ultradreta?

written by Lluita Internacionalista | 1 de gener de 2019

Un capitalisme en crisi

L'auge de la ultradreta avui s'explica en primer lloc per una altra dinàmica global: la crisi sistèmica del capitalisme. Deu anys després de l'esclat de la crisi de 2008, la classe treballadora i els sectors populars només han vist enfonsar-se les seves condicions de vida. I des dels governs, els grans partits –socialdemòcrates o conservadors– quan han respost ho han fet amb privatitzacions al servei del capital financer, retallades dels serveis públics i de la protecció social, i amb més repressió.

El problema no és nou, és un sistema esgotat en el sentit que només pot créixer sobre la base d'una gran destrucció, i que ho fa amb la rapinya dels recursos del planeta, al dictat dels interessos del capital financer. Lenin ja definia la fase actual com una època de «guerres i revolucions», i justament això és el que estem veient, també amb el consegüent desplaçament forçat de poblacions que la ultradreta converteix en argument per atiar la por a l'immigrant.

Aquesta crisi ha posat al descobert els límits de la democràcia burgesa i les seves institucions, que als ulls de tothom no governen per la majoria sinó en defensa dels interessos del capital financer. Es miri per on es miri, des dels rescats de la banca, les polítiques d'austeritat per salvar el sacrosant pagament del deute dels estats, fins a la privatització de la sanitat, els governs –socialdemòcrates i conservadors– governen per als bancs. Són ells els que dicten

les polítiques i no per casualitat sinó perquè tot el sistema econòmic, avui, en depèn, per sobre dels altres components del capital.

Això també porta aparellat el problema de la corrupció, que no és sinó una altra cara d'aquest capitalisme podrit. Tot plegat ha suposat una immensa deslegitimació de les institucions de la democràcia burgesa: en aquests anys s'ha vist clar que de res no servia el principi «d'una persona, un vot», ni en els grans partits tradicionals, ni tan sols en els grans aparells sindicals. Creix el rebuig als grans partits i les institucions a través de les quals s'han aplicat les polítiques neoliberals i que ha servit per vehicular la corrupció.

Tot aquest malestar de baix no troba resposta en una «nova esquerra», que s'empantana amb polítiques impossibles de moderació que miren de pal·liar la situació evitant una ruptura per no enfrontar-se amb els capitalistes i les institucions de l'estat. L'extrema dreta aprofita el fet que no hi ha una alternativa de l'esquerra a la desesperació obrera i popular per denunciar demagògicament banquers i polítics, la burocràcia de la UE, esperonar la por a la xenofòbia i fent renéixer el gran nacionalisme opressor... Un discurs amplificat per les xarxes socials, amb missatges simples i ràpids, en un moment en què els vells mitjans de comunicació estan tan desacreditats com els partits i les institucions perquè, en mans dels bancs, també han tapat les vergonyes del sistema.

El capital financer i els governs obren la porta

Amb totes les condicions a favor, els projectes d'ultradreta necessiten encara una altra cosa per sortir de la marginalitat: els diners de sectors del capital financer que es preparen aquesta carta per si un dia no en tenen prou amb

els aparells de control tradicional. És quan defensen la necessitat d'un lideratge fort davant el caos, la corrupció, la inseguretat, la depauperació de les classes mitjanes i la crisi institucional. És el que en teoria marxista s'anomena bonapartització: un enduriment de l'estat i la retallada de llibertats democràtiques –drets de reunió, manifestació, expressió, organització– per aplicar els plans de xoc que han de venir.

I no hem d'oblidar que són els mateixos governs (tant socialdemòcrates com de dreta) els que acceleren aquesta deriva reaccionària amb les seves polítiques. Les lleis d'estrangeria, les mesures d'excepció justificades en l'antiterrorisme, l'exaltació de la unitat nacional, les privatitzacions, les retallades ... normalitzen un discurs i una lògica política que després la ultradreta només ha de portar fins a les últimes conseqüències, dins un marc que s'ha creat des dels partits tradicionals.

Tornem al feixisme?

Totes ens referim col·loquialment a la ultradreta com a feixista, perquè volem aïllar-la i deixar clar el nostre rebuig. Però realment estem parlant d'un retorn al feixisme com el dels anys 20 i 30? És un debat obert dins l'esquerra i és important precisar els conceptes, perquè no podrem guanyar si no sabem a què ens enfrontem. El feixisme és una forma particular d'autoritarisme que no es distingeix per la seva brutalitat (hi ha dictadures militars igualment sanguinàries i repressores) sinó perquè és un règim de combat al qual la burgesia recorre quan es veu acorralada per una amenaça revolucionària. Té bàsicament dues característiques que el distingeixen: la capacitat de mobilització de les masses petitburgeses i el fet que imposa un mètode de guerra civil contra les organitzacions de la classe treballadora. És el que Trotsky va definir com «l'extirpació de tots els elements de la democràcia proletària dins la societat burgesa». No és

l'opció preferent de la burgesia, precisament perquè aquesta necessitat permanent de mobilització el converteix en un règim de xoc que no pot perdurar molts anys: el feixisme és un moviment amb certa autonomia al qual les burgesies van recórrer mentre no podien reconduir la situació a formes de dominació més estables de tipus dictatorial.

No creiem que el feixisme estigui a l'ordre del dia, sinó que anem a règims cada cop més durs, de tipus bonapartista, i per això preferim parlar d'extrema dreta o de feixistització del discurs polític.

La radiografia europea

Des de fa uns vint anys la ultradreta a Europa viu un auge electoral sense precedents des dels anys 30. A les últimes eleccions al Parlament Europeu, el 2014, l'extrema dreta es va imposar en el Regne Unit (amb el UKIP), Dinamarca (el Partit del Poble Danès) i França (Front Nacional). El 2016 el Partit de la Llibertat d'Àustria va estar a punt de guanyar les presidencials i després de les legislatives de 2017 va entrar al govern juntament amb la dreta. El setembre del mateix any, Alternativa per Alemanya va col·locar 92 diputats al Bundestag. A França, Marine Le Pen va perdre les presidencials davant Macron, però amb 11 milions de vots a la segona volta, el doble que el seu pare el 2002. La llista dels que toquen ja poder es completa amb Matteo Salvini, ministre de l'Interior i home fort d'Itàlia, i Víctor Orbán, que va guanyar les eleccions de l'abril a Hongria.

Més enllà de les particularitats de cada país, tots ells comparteixen elements clau del seu discurs: la crítica a unes elits corruptes, traïdores i paràsites; la denúncia a estructures de la democràcia burgesa; el gran nacionalisme, o un discurs ètnic o identitari; el fonamentalisme religiós (es parla molt del radicalisme islàmic però menys de l'ultracatòlic com el Tea Party, del suport de l'església evangèlica a Bolsonaro, o del sionisme dels ultraortodoxos al

govern israelià); la glorificació del poble com un tot homogeni, esborrant les diferències de classe; la construcció de l'enemic exterior (ja sigui l'immigrant, el musulmà, el jueu). En molts casos també hi ha masclisme, homofòbia, exaltació de la família tradicional i rebuig al dret a l'avortament. Tot plegat embolcallat darrere un gran líder salvador.

La particularitat espanyola

A l'Estat espanyol encara no tenen grups d'ultradreta amb un impacte electoral tan significatiu. El que hem vist és un gir ultra del PP i de Ciutadans, sobretot pel que fa a la qüestió catalana i a la immigració. Aquesta excepció espanyola s'explica per la impunitat amb què es va tancar la transició del règim del 78. Mai hi va haver una ruptura amb el franquisme, que va néixer com un moviment feixista (amb la Falange com a instrument de mobilització de masses) i que va consolidar-se en el poder com una dictadura burocràtica-militar bonapartista. La monarquia va ser la línia de continuïtat que va preservar l'aparell de l'Estat i Alianza Popular (i després el PP) la línia de continuïtat política per blanquejar el Movimiento. A diferència d'altres estats europeus –fora de petits grups (Democracia Nacional, España 2000, Falange ...)- la ultradreta no s'organitza per fora sinó com una ala del PP. No ha estat fins ara, amb la crisi i l'inici del procés de descomposició del PP, que sorgeix VOX. El míting amb milers d'assistents a Vista Alegre (Madrid) és tot un senyal d'alarma.

Combatre-la al carrer i als barris

Hi ha un sector de l'esquerra que ens diu que davant el gir cap a l'extrema dreta el que hem de fer és aferrar-nos a les institucions burgeses. Aquesta explicació confon els termes històrics i la seqüència causa-efecte. El gir cap a l'extrema dreta sorgeix perquè aquestes institucions burgeses han estat

l'instrument per l'empobriment i la repressió. La polarització social que imposa la crisi i el rebuig popular a governs i institucions són la base del seu intent de canalitzar l'odi popular fora d'aquestes institucions. És per això que defensar-les, amb l'argument que el que ve és pitjor seria un error. Una altra cosa és la defensa de totes i cadascuna de les llibertats democràtiques: aquí és on cal un front comú i unitat d'acció. Però per fer front a la ultradreta cal aixecar un altre camí per la ruptura popular amb unes institucions caduques.

L'altre debat té a veure amb qui situem com a enemic: són fonamentalment els grups feixistes? És el que ens plantejem per exemple cada 12 d'octubre a Barcelona, on cada any convoquen la seva concentració. Però mentre uns centenars de neonazis es manifesten allà, fa anys que PP, Ciutadans, Societat Civil Catalana i altres plataformes arrossegueu milers de persones en mobilitzacions per la Hispanitat al centre de la ciutat. Pensem que són els estats i les polítiques dels governs els que aplanen el camí per la irrupció de l'extrema dreta i finalment del feixisme. La llei d'estrangeria i les expulsions en calent, sentències com la de la Manada o el discurs contra Catalunya del PP, Ciutadans i el PSOE generen l'espai sobre el qual la ultradreta es construeix, i només ha de presentar-se com el que de debò està disposat a aplicar la mateixa política fins al final. Per això, la tasca central avui és lluitar contra aquestes polítiques i els governs de torn responsables, pel dret d'autodeterminació i la resta de llibertats democràtiques, contra la monarquia, pels plens drets dels treballadors i treballadores migrants. Aturant aquestes polítiques aturem la ultradreta.

I això només es pot fer plantejant polítiques que donin respostes reals als problemes de la gent i necessàriament han de ser de ruptura: perquè no es poden satisfer les necessitats socials mentre es continuï pagant el deute als bancs, no es

pot acabar l'atur sense retallar el temps de treball sense reducció de sou, no es pot sortir de la crisi sense nacionalitzar la banca i no es pot resoldre el problema de la corrupció i dels drets dels pobles sense trencar amb el règim del 78.

Queda encara un quart problema en l'acció transformadora i és a qui ens adrecem i on treballem. La majoria de l'esquerra ha abandonat el treball a les fàbriques, als barris obrers, que molts donen per perduts a l'onada taronja. No! Sense anar a la base, a treballar cada dia braç a braç buscant respostes de fons als problemes reals no es pot combatre una ultradreta que, si ningú l'atura, s'empassa la nostra gent.

Autora: Cristina Mas